

Etuuspalvelut
Lakiyksikkö / Lakimies Arja Pajjo

14.11.2019

Kela 86/010/2019

Eduskunta
Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen hallintovaliokunnassa 15.11.2019

HE 18/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kela on lausunut 12.6.2018 Sisäministeriölle luonnoksesta HE 224/2018 hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Kela lausui hallituksen esityksestä HE 224/2018 myös hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa 23.1.2019.

Kela toteaa hallituksen esityksen HE 18/2019 osalta, että Kelan etuuksien toimeenpanon kannalta on välttämätöntä, että Kela saa jatkossakin toimeenpanemansa sosiaaliturvan kannalta tarpeelliset tiedot maahanmuuttohallinnolta. Toisaalta myös Kelan oikeus tietojen luovuttamiseen maahanmuuttohallinnolle tulee riittävällä tarkuudella kuvata valmisteilla olevassa lainsäädännössä.

Kelan tiedonsaantioikeus maahanmuuttohallinnolta

Kelan tiedonsaantioikeuden osalta Kela lausuu, kuten se on todennut 23.1.2019 hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemiseen toimittamassaan lausunnossa koskien hallituksen esityksen luonnosta HE 224/2018:

Kelan oikeus tietojen saantiin nykyisestä ulkomaalaisrekisteristä perustuu useisiin Kelan toimeenpanemiin etuuslakeihin. Lisäksi kansaneläkelain (568/2007) 85 §:n 2) kohtaan sisältyy tiedonsaantia koskeva yleissäännös. Sen nojalla Kelalla on oikeus saada sen toimeenpantavaksi säädettyjen etuuksien hoitamista varten salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä Maahanmuuttovirastolta sen rekisterissä olevien Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten ja heidän perheenjäsentensä tunnistetiedot sekä perheoikeudellista asemaa ja oleskelulupaa koskevat tiedot sekä mainituissa tiedoissa tapahtuneet muutokset.

Käytännössä Kelan tarvitsemia tietoja ovat tiedot oleskelulupahakemuksista, oleskelulupapäätöksistä, EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinnistä ja näitä tietoja koskevista muutoksista, oleskelulupaa koskevasta muutoksenhausta, karkotuspäätöksistä sekä maahantulokielloista. Lisäksi etuuslakeihin, kuten sairausvakuutuslakiin, lakiin lasten kotihoidon tuesta ja opintotukilakiin, sisältyy vastaavanlaisia säännöksiä tietojen saannista.

Kela tarvitsee edellä mainittuja tietoja määritellessään henkilön kuulumisen Suomen sosiaaliturvaan ja ratkaistessaan oikeutta etuuteen. Suomen sosiaaliturvaan kuulumisen määrittelyään asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain (16/2019) nojalla. Lain 17 §:n nojalla Kelalla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista tai muuten tämän lain tai Suomea sitovassa sosiaaliturvaa koskevassa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanemista varten välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitokselta sekä työnantajalta. Tiedot on oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla. Myös tämä säännös turvaa Kelan tiedonsaantioikeuden maahanmuuttohallinnolta.

Kela tarvitsee tiedon Suomeen kolmansista maista tuleville kausityöntekijöille annettavista kausityötodistuksista sekä kausityöntekijöiden viisumeista. Tieto tarvitaan sen selvittämiseksi, onko kausityöntekijällä oikeus terveydenhuollon palveluihin Suomessa rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (rajalaki, 1201/2013) nojalla. Tiedonsaanti kausityötodistuksista ja kausityöntekijöiden viisumeista perustuu kumottavaksi esitetyn ulkomaalaisrekisterilain 10 §:n 6) kohtaan. Kela kuitenkin katsoo, että sillä on jatkossa oikeus näihin tietoihin asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajatylittävissä tilanteissa annetun lain 17 §:n nojalla.

Maahanmuuttohallinnon tiedonsaantioikeus Kelalta

Lakiesityksen HE 18/2019 8 §:ssä säädettäisiin, että kyseisen lain mukaisella rekisterinpitäjällä olisi oikeus käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia välttämättömiä henkilötietoja, kuten kohdan 5) mukaisia terveyttä koskevia tietoja, ja tätä kautta myös mahdollisuus saada niitä 13 §:n 1 momentin nojalla välttämättömyysperusteella esimerkiksi Kelalta. Nykyinen maahanmuuttohallinnon tiedonsaantioikeus Kelalta perustuu ulkomaalaisrekisterilain 8 §:n 1 momentin 6) kohtaan, jonka mukaan rekisterinpitäjällä on oikeus saada Kelalta ja kunnan sosiaaliviranomaiselta tiedot siitä, onko hakijalle myönnetty toimeentulotuesta annetussa laissa tarkoitettua toimeentulotukea tai muuta vastaavaa etuutta, sekä muut tiedossa olevat seikat, joilla saattaa olla merkitystä henkilön ulkomaalaislain tai kansalaisuuslain mukaisen asian käsittelyssä.

Esitetty sääntely siis tosiasiallisesti laajentaisi rekisterinpitäjän oikeutta saada tietoja juuri näihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluviin tietoihin. Kela katsoo sääntelyn jäävän 8 ja 13 §:ien osalta liian yleiselle tasolle ja olevan ainakin jonkinasteisessa ristiriidassa yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklassa tarkoitetun tietojen minimointia koskevan periaatteen kanssa. Tällainen tietojensaantioikeuden laajentaminen ja välttämättömyyskriteerin täyttymisen arvioiminen ei ole ongelmallista tietojen luovuttajan näkökulmasta.

Henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa esitetyn lain 13 §:n 2 momentissa säädettäisiin maahanmuuttohallinnon oikeudesta saada tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellisia tietoja muilta viranomaisilta. Lain 13 §:n 2 momentin 5) kohta koskee tiedonsaantioikeutta Kelalta. Maahanmuuttovirastolle, vastaanotto- ja järjestelykeskuksille sekä säilöönottotyksiköille esitetään oikeutta saada Kelalta

tehtäviensä suorittamista varten tarpeellisia tulo-, etuus- ja perhesuhdetietoja ristiriitaisiksi epäiltyjen tietojen selvittämiseksi sekä työ- ja perhesuhteiden aitouden selvittämiseksi. Kela pitää hyvänä, että luovutettavat tiedot on sisällön osalta riittävällä tavalla yksilöity. Tämä helpottaa toimeenpanoa Kelassa ja jättää selkeästi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat terveyttä koskevat tiedot luovutettavien tietoryhmien ulkopuolelle. Selvyyden vuoksi kohdassa olisi kuitenkin hyvä erikseen mainita myös toimeentulotukitiedot, kuten nykyisessä ulkomaalaisrekisterilain 8 §:n säännöksessä.

Lausunnossaan 12.6.2018 sisäministeriölle, koskien luonnosta hallituksen esitykseksi HE 224/2018, Kela esitti, että kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain tiedonsaantioikeutta koskevaan 58 §:ään 3 momentin viranomaislistaan lisättäisiin Kela, jotta ilman huoltajaa olevalle lapselle määrätyllä edustajalla olisi oikeus suoraan lainsäädännön nojalla saada salassa pidettäviä alaikäisen tulotietoja tehtävänsä hoitamiseksi. Vastaavaa lisäystä Kela esitti kotoutumislain 87 §:n 3 momenttiin. Nämä lisäykset on tehty Kelan esittämällä tavalla.